

บทที่ 4 งานสวัสดิการสังคมในประเทศต่าง ๆ

หัวข้อ

1. งานสวัสดิการสังคมในประเทศอังกฤษ
2. งานสวัสดิการสังคมในประเทศอเมริกา
3. งานสวัสดิการสังคมในประเทศไทย

แบบฝึกหัดท้ายบท

วัตถุประสงค์

หลังจากที่ได้ศึกษาบทที่ 4 แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายพัฒนาการและการจัดสวัสดิการสังคมในประเทศอังกฤษได้
2. อธิบายพัฒนาการและการจัดสวัสดิการสังคมในประเทศอเมริกาได้
3. อธิบายพัฒนาการและการจัดสวัสดิการสังคมในประเทศไทยได้
4. วิเคราะห์รวมทั้งเปรียบเทียบพัฒนาการและการจัดสวัสดิการสังคมในประเทศอังกฤษ ประเทศอเมริกาและประเทศไทยได้

สื่อการสอน

1. เอกสารคำสอน
2. PowerPoint Presentation

บทที่ 4

งานสวัสดิการสังคมในประเทศต่าง ๆ

จากบทที่ 1 ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นของสวัสดิการสังคมว่ามีความสำคัญและความจำเป็นทั้งในระดับจุลภาคและระดับมหภาค ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้นั้นก็คือ เพื่อเป็นการช่วยเสริมสร้างให้พลเมืองของประเทศนั้น ๆ มีความมั่นคงในชีวิต มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งในท้ายที่สุดก็จะทำให้ประเทศชาติมีเสถียรภาพและความมั่นคง นั่นเอง ดังนั้นจึงส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่ทั่วโลกไม่ว่าในทวีปยุโรป ทวีปแอฟริกา ทวีปอเมริกา ทวีปเอเชีย และทวีปออสเตรเลียต่างเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่พลเมืองของประเทศของตน ดังนั้นในบทนี้ผู้เขียนจะได้อภิปรายถึงงานสวัสดิการสังคมในประเทศต่าง ๆ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. งานสวัสดิการสังคมในประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษจัดว่าเป็นประเทศที่มีงานสวัสดิการสังคมเจริญก้าวหน้า เป็นแบบฉบับของงานสวัสดิการสังคมของโลก ซึ่งนานาประเทศได้นำวิธีการและรูปแบบสวัสดิการสังคมไปประยุกต์ใช้ในประเทศของตน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ได้นำวิธีการและรูปแบบสวัสดิการสังคมจากประเทศอังกฤษไปใช้ งานสวัสดิการสังคมในประเทศอังกฤษนั้นได้เกิดจากการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน กล่าวคือ ในอดีตเป็นการช่วยเหลือกันในกลุ่มคนที่มีความสนิทสนมกันโดยเริ่มจากครอบครัวและชุมชนเล็ก ๆ ก่อน ต่อมา สถาบันศาสนาได้เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือคนยากจนและคนที่มีปัญหา โดยที่พระหรือบาทหลวงเป็นผู้นำในการช่วยเหลือผู้เดือดร้อน ดังนั้นในระยะนั้นคือราวปี ค.ศ. 1000 วัดในประเทศอังกฤษได้มีบทบาทด้านสวัสดิการสังคมเป็นอันมาก

อย่างไรก็ดี งานสวัสดิการสังคมในประเทศอังกฤษได้มีวิวัฒนาการมาอย่างน่าสนใจ ซึ่งแต่ละยุคต่างก็มีวิธีการให้บริการสวัสดิการสังคมแตกต่างกันออกไป ดังเช่น จิราลักษณ์ จงสถิตมัน (2531) อ้างถึงใน วันทนีย์ วาสิกะสินและคณะ (2547) ได้แบ่งงานสวัสดิการสังคมในประเทศอังกฤษออกเป็น 5 ยุคด้วยกัน ได้แก่ ยุคกลาง (Middle Ages) ประมาณศตวรรษที่ 5-15 ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) ศตวรรษที่ 14-17 ยุคพาณิชย์นิยม (Mercantilism) ศตวรรษที่ 15-18 ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม หรือ เศรษฐกิจเสรีนิยม (Laissez-Faire) ศตวรรษที่ 18-19 และยุคทุนนิยมและจักรวรรดินิยม (Capitalism and Imperialism) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ยุคกลาง (Middle Ages)

ยุคกลางเป็นยุคแห่งการให้ความช่วยเหลือกันในสังคม มีลักษณะเป็น “ข้ากับนาย” เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ระบบศักดินากำลังฟื้นฟู ได้อำตัยกรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นหลักในการช่วยเหลือทั้งครอบครัว ก็ได้มีบทบาทในการดูแลสวัสดิภาพของสมาชิกครอบครัวเกี่ยวกับปัญหาสังคม ในยุคนี้ได้มีปัญหาสังคม

มากมาย เช่น ปัญหาคนเร่ร่อน ขอดทาน และมักจะไปก่อปัญหาอาชญากรรมในสังคม ทำให้เป็นภาระแก่เจ้าของที่ดินในยุคศักดินา และเจ้าผู้ครองนคร ดังนั้นครอบครัวจึงมีบทบาทในการป้องกันปัญหาสังคมดังกล่าวด้วย รวมทั้งองค์กรทางศาสนา เช่น วัด โบสถ์ ได้มีบทบาทในการบรรเทาทุกข์ช่วยเหลือคนยากจน คนเจ็บป่วย เด็กกำพร้าและผู้สูงอายุ เป็นต้น ซึ่งศาสนาจักรได้สอนให้คนทำงาน ทำการกุศล เพื่อความสุขในโลกหน้า แต่แนวคิดนี้ได้สวนทางกับกฎระเบียบของบ้านเมือง ที่ห้ามขอดทาน และการให้ทานแก่คนขอดทานที่มีร่างกายปกติเนื่องจากจะทำให้เกียจคร้าน ดังจะเห็นได้ว่าในประเทศอังกฤษมีกฎหมายหลายฉบับที่ห้ามการขอดทาน เช่น กฎหมายสมัยพระเจ้าชาร์ลมาญ ค.ศ. 800 นอกจากนี้ ได้มีการควบคุมแรงงานต่าง ๆ ขึ้นในปี ค.ศ. 1351 ซึ่งรัฐบาลอังกฤษภายใต้กษัตริย์เอ็ดเวิร์ดที่ 3 โดยการแนะนำโดยนายจอห์น เฮลล์ ได้ตรากฎหมาย Statute of Labourers ขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานอันเป็นผลพวงมาจากโรคกาฬโรค (Bubonic Plague) ประเภทหนึ่งที่ระบาดอย่างหนักและได้คร่าชีวิตของประชากรยุโรปเป็นจำนวนมากถึง 1 ใน 3 ดังนั้นสาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้คือ ห้ามเคลื่อนย้ายแรงงานชนบท และห้ามขึ้นค่าแรง สำหรับจุดเด่นของกฎหมายฉบับนี้คือ การใช้มาตรการลงโทษคนเร่ร่อน ขอดทานอย่างเฉียบขาด เช่น เขียนตี กักขังในคอกสัตว์ ใส่ชื่อคา ตัดหูตัดจมูก จนถึงแขวนคอ และนี่คือ สวัสดิการสังคมในยุคกลางของประเทศอังกฤษ

1.2 ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance)

ยุคนี้อยู่ในช่วงศตวรรษที่ 14-17 เป็นช่วงเศรษฐกิจเปลี่ยนไป บทบาทของศาสนจักรลดลง ระบบศักดินาก็ค่อยเสื่อมสลายไป ทาสติดที่ดินก็ได้รับอิสรภาพ ประชาชนมีความคิดเสรีมากขึ้น ช่วงนี้ได้มีการปฏิบัติศาสนาโรมันคาทอลิก พระเจ้าเฮนรีที่ 8 ประกาศไม่ขึ้นกับ ศาสนจักร และยึดทรัพย์สินสมบัติของวัดทำให้คนยากจนขาดแคลนแหล่งที่พึ่งพาที่ได้รับความช่วยเหลือ ดังนั้นปัญหาสังคมที่เกิดจากคนเร่ร่อน และคนขอดทานก็มีมากขึ้น คนอังกฤษได้หันไปนับถือโปรเตสแตนต์ นิกายพิวริตันกันมากขึ้น นิกายนี้มีความเชื่อว่า การทำงานเป็นการเข้าถึงพระเจ้า เป็นการไถ่บาปตนเอง ความเกียจคร้านแสดงถึงการมีคุณธรรมต่ำ ต่อมาในปี ค.ศ. 1601 ประเทศอังกฤษได้ตรากฎหมายคนจนแห่งพระนางเจ้าเอลิซาเบธที่ 1 (Elizabethan Poor Law หรือ Act for the Relief of the Poor) ขึ้นในสมัยพระนางเจ้าเอลิซาเบธที่ 1 ซึ่งนับได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญด้านสวัสดิการสังคม สำหรับหลักการสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ คือ การเก็บภาษีจากทุกครัวเรือน มาช่วยเหลือคนยากจน สมัยนั้นได้แบ่ง คนยากจนออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ คนจนที่มีร่างกายปกติสามารถทำงานได้ และผู้ที่ไม่อาจทำงานได้ เช่น เด็ก ผู้ป่วย หญิงมีบุตรเล็ก ๆ คนชรา คนพิการ การช่วยเหลือมี 2 วิธี ใหญ่ ๆ คือ การอุปการะให้อยู่ภายในโรงงาน (Almshouse) และการให้เป็นสิ่งของ เครื่องใช้ แก่คนยากจนที่อยู่กับครอบครัว ประการสำคัญได้มีบทลงโทษคนจนที่เกียจคร้านไม่ทำงาน ทั้งควบคุมการเร่ร่อน และเคลื่อนย้ายแรงงานอีกด้วย อย่างไรก็ตาม กฎหมายนี้ได้ใช้มา กว่า 200 ปี จนกระทั่งปี ค.ศ. 1834 อังกฤษได้ปฏิรูปกฎหมาย เรียกว่า Poor Law Reform หรือ New Poor Law

1.3 ยุคพาณิชย์นิยม (Mercantilism)

ยุค พาณิชยกรรมนี้อยู่ในช่วงศตวรรษที่ 15-18 ซึ่งคาบเกี่ยวกับยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ และได้รับอิทธิพลความเชื่อในลัทธิพาณิชย์นิยมทำให้การค้าขายย่ำแย่ ทั้งได้แสวงหาความมั่งคั่งจากการค้าขาย การส่งเสริมการเดินเรือทะเล เพื่อแสวงหาอาณานิคมเป็นแหล่งวัตถุดิบ บทบาทของรัฐในยุคนี้ได้เข้ามาควบคุมการค้ามากขึ้น เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของประเทศ ตลอดทั้งมีบทบาทด้านสวัสดิการสังคมอีกด้วย โดยเฉพาะรัฐบาลได้ช่วยเหลือคนยากจนอีกครั้งหนึ่ง มีการจัดให้คนจนและคนว่างงานมาอยู่อาศัยในโรงงาน (Workhouse) เพื่อเป็นแรงงานปั่นด้ายและทอผ้า ทั้งให้เงินอุดหนุนแก่นายจ้างที่รับคนเร่ร่อนไว้ทำงาน เป็นที่สังเกตว่า กฎหมาย คนจน (Poor Law) ในยุคนี้ มีหลักการที่สำคัญกล่าวคือ กรณีมีการลงโทษก็ให้จำกัดคนอยู่ในโรงงาน ในที่สุดก็ได้กลายเป็นระบบสถานสงเคราะห์ สถานแรกรับ สถานกักกัน สถานพินิจและ โรงพยาบาล เป็นต้น ซึ่งเป็นรูปแบบการดำเนินงานสวัสดิการสังคม เช่น ในประเทศไทย และประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ นั้นเอง

1.4 ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมหรือเศรษฐกิจเสรีนิยม (Laissez-Faire)

ในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมหรือเศรษฐกิจเสรีนิยมโดยเฉพาะในปี ค.ศ.1729 ได้มีการประดิษฐ์เครื่องจักรกลสำเร็จครั้งแรก ทำให้มีการนำเครื่องจักรกลไปใช้เพื่อการอุตสาหกรรมอย่างกว้างขวาง ได้เรียกยุคนี้ว่า เป็นยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial Revolution) ซึ่งวิธีและรูปแบบการผลิตได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลให้ชนชั้นกลางและนายทุนมีความเข้มแข็งมากขึ้น ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม ได้เข้ามาแทนที่ระบบเศรษฐกิจพาณิชย์นิยม ซึ่งระบบนี้ได้มีผลกระทบต่อการจัดสวัสดิการสังคมของรัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเห็นว่าบทบาทของรัฐบาลไม่ควรเกี่ยวข้องกับกิจการต่าง ๆ รัฐบาลควรมีบทบาทเพียงดูแลความมั่นคงของประเทศ และควรให้เอกชนมาดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ แทน อย่างไรก็ตาม ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมได้ก่อให้เกิดการปฏิรูปกฎหมายสงเคราะห์คนจน เรียกว่า New Poor Law ค.ศ. 1834 หลักการสำคัญของกฎหมายฉบับนี้คือ การเลิกล้มการช่วยเหลือคนที่เคยให้เพิ่มค่าจ้างที่ถูกควบคุมให้ต่ำลง คุณภาพการช่วยเหลือก็น้อยลงทำให้ผู้คนที่ต้องการรับความช่วยเหลือ ในทางตรงกันข้ามกลับส่งเสริมให้คนไปทำงานเพื่อให้มีรายได้สำหรับซื้อหาบริการสวัสดิการสังคมให้มากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ได้ส่งคนที่ช่วยตนเองไม่ได้เข้าสู่โรงงานให้น้อยที่สุด ในยุคนี้ได้เกิดแนวคิดเรียกว่า Less Eligibility คือการให้ความช่วยเหลือแก่คนจนจะต้องมีมูลค่าไม่น้อยกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่คนทั่ว ๆ ไป พึงจะได้รับ หากให้การช่วยเหลือมากก็จะทำให้เขาเกียจคร้าน อาจจะเป็นอันตรายต่อระบบเศรษฐกิจและอาจทำลายจริยธรรมของการทำงานตามค่านิยมของโปรเตสแตนต์

1.5 ยุคทุนนิยมและจักรวรรดินิยม (Capitalism and Imperialism)

ในช่วงศตวรรษที่ 19 ประเทศอังกฤษได้มีการปฏิรูปสังคม มีการเรียกร้องสิทธิเลือกตั้งและสวัสดิการของกรรมกร มีการกำหนดชั่วโมงทำงานและอัตราค่าจ้าง และในช่วงนี้ได้มีการเกิดองค์การกุศลขึ้น เรียกว่า Charity Organization Societies (COS) ซึ่งเป็นองค์กรประสานการดำเนินงานช่วยเหลือผู้

ยากไร้ ทั้งองค์กรรัฐและองค์กรเอกชน ตลอดจนมีการศึกษาวิจัยด้านสังคม เช่น เรื่องความยากจนและการทำงานของกรรมกร เป็นต้น

ในต้นศตวรรษที่ 20 ประเทศอังกฤษได้ตรากฎหมายทางสังคมหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติความรับผิดชอบของนายจ้าง ค.ศ. 1880 พระราชบัญญัติสาธารณสุข ค.ศ. 1875 พระราชบัญญัติอาหารกลางวัน สำหรับนักเรียนประถมศึกษาแบบให้เปล่า ค.ศ. 1960 พระราชบัญญัติการศึกษา ค.ศ. 1907 พระราชบัญญัติบำนาญผู้สูงอายุ ค.ศ. 1908 พระราชบัญญัติอาคารสงเคราะห์และผังเมือง ค.ศ. 1903 เพื่อรื้อล้างสลัมและสร้างที่อยู่อาศัยราคาถูกให้กรรมกร พระราชบัญญัติประกันสังคมแห่งชาติ ค.ศ. 1911 ซึ่งบังคับให้กรรมกรและผู้มีรายได้น้อยประกันสุขภาพทุกคน พระราชบัญญัติบำนาญคนตาบอด ค.ศ. 1920 พระราชบัญญัติบำนาญหญิงม่าย เด็กกำพร้าและผู้สูงอายุ ค.ศ. 1925 และ พระราชบัญญัติประกันการว่างงาน ค.ศ. 1934 นอกจากนี้ยังมีกฎหมาย Local Government Act ค.ศ. 1929 ที่ปฏิรูปโครงสร้างของการบริหารเดิมจาก New Poor Law ค.ศ. 1834 คือการใช้ Poor Law Union และ Board of Guardians ในการดูแลคนจนให้เป็นคนรับผิดชอบของสภาตำบลต่าง ๆ ทั้งในเขตเมืองและชนบท (วันทนี วาสิกะสิน และคณะ, 2547) อย่างไรก็ตาม ในปี 1941 ประเทศอังกฤษได้จัดทำรายงานของลอร์ดวิลเลียม เบเวริดจ์ (Lord William Beveridge) โดยมีปรัชญาว่า “คนอังกฤษจะมีเสรีภาพจากความต้องการภายใต้ระบบความมั่นคงทางสังคม (Social Security) มีการสงเคราะห์ประชาชน (Public Assistance) สงเคราะห์ผู้มีบุตร (Family Allowance) และมีระบบประกันสุขภาพแห่งชาติแก่ประชาชน”

โดยสรุป การจัดสวัสดิการสังคมในประเทศอังกฤษได้แบ่งเป็นยุคต่าง ๆ ถึง 5 ยุค ซึ่งได้มีการวิวัฒนาการมาตั้งแต่มีการช่วยเหลือกันในวงแคบ เช่น มีลักษณะ “ข้ากับนาย” “พ่อแม่กับลูก” ญาติพี่น้อง และชุมชนให้ความช่วยเหลือกัน จนถึงการช่วยเหลือกันมีระบบ ระเบียบ ตราเป็นกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม และประเทศอังกฤษก็ได้จัดสวัสดิการสังคมแก่ประชาชนภายใต้ระบบความมั่นคงทางสังคม มีการสงเคราะห์ประชาชน สงเคราะห์ผู้มีบุตร และระบบประกันสุขภาพแห่งชาติ เป็นต้น

2. งานสวัสดิการสังคมในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้จำแนกวิวัฒนาการของสวัสดิการสังคมออกเป็น 2 ช่วงได้แก่ ยุคการก่อสร้างอาณานิคมในโลกใหม่และยุคทุนนิยมจักรวรรดินิยม ซึ่ง วันทนี วาสิกะสิน และคณะ (2547) ได้สรุปไว้ดังนี้

2.1 ยุคการก่อสร้างอาณานิคมในโลกใหม่

ยุคการก่อสร้างอาณานิคมในโลกใหม่เริ่มต้นในศตวรรษที่ 17 ประชากรส่วนใหญ่ในยุคนั้นได้อพยพมาจากประเทศอังกฤษและเยอรมัน สภาพการคมนาคม เช่น ถนนหนทาง รถไฟ ได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ระบบโรงงานเริ่มได้เป็นปัจจัยเศรษฐกิจที่สำคัญ การดูแลสุขภาพตัวเองของประชาชน เริ่มไม่

เพียงพอกับความต้องการของประชาชนในยุคนั้น ค่านิยมของคนในอาณานิคมยุคบุกเบิก ส่วนใหญ่เป็นโลกทัศน์ของชนชั้นกลางในอังกฤษ โดยเฉพาะจริยธรรมในการทำงานหนัก การประหยัด จึงมีแนวโน้มไม่ให้คนที่เป็นภาระอาศัยอยู่ในชุมชน บางรายก็ถูกเนรเทศกลับไปยุโรป ประการสำคัญผู้ตั้งถิ่นฐานพยายามไม่ให้มีการเก็บภาษีไปส่งเคราะห์คนจนเหมือนที่ปรากฏในอังกฤษ อย่างไรก็ตาม ระบบสวัสดิการสังคมของสหรัฐอเมริกาในช่วงนี้ ก็ได้ดำเนินการเหมือนประเทศอังกฤษ ตามกฎหมายการสงเคราะห์คนยากจนของอังกฤษคือ กฎหมาย Elizabethan Poor Law ซึ่งในการจัดสวัสดิการสังคมของอเมริกาในช่วงนี้ก็คือ การจัดตั้งสถานสงเคราะห์เพื่อดูแลคนที่ช่วยตนเองไม่ได้

ในสหรัฐอเมริกาช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18-19 ได้มีการตั้งโรงงานเพิ่มขึ้น เพื่อให้การช่วยเหลือทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ คนพิการ ปัญญาอ่อน และโรคจิต ต่อมาในศตวรรษที่ 19 รัฐบาลท้องถิ่นมีภาระมากขึ้น เนื่องจากคนยากจนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทั้งมีการเคลื่อนไหว เพื่อปฏิรูปสังคม เช่น การปฏิรูประบบเรือนจำ การปลดปล่อยทาส และการปฏิบัติต่อเด็กที่องค์กรเอกชนก็เพิ่มมากขึ้น อนึ่ง ในระหว่างปี ค.ศ. 1885-1900 มีขบวนการทางสังคมที่สำคัญคือ การจัดตั้ง Charity Organization Societies เป็นศูนย์รวมองค์กรการกุศลเอกชนและ Settlement House คือ การที่นักศึกษาหรือผู้มีฐานะดีไปเรียนรู้และทำงานในชุมชนยากจนของเมืองใหญ่ ๆ ซึ่งการจัดสวัสดิการสังคมทั้ง 2 แบบ ได้มีพื้นฐานทางความคิดแตกต่างกัน แต่ทั้ง 2 รูปแบบก็มีพื้นฐานมาจากความเชื่อทางศาสนาเช่นเดียวกัน และประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานเหมือนกัน

2.2 ยุคทุนนิยมจักรวรรดินิยม

ยุคทุนนิยมจักรวรรดินิยม นี้อยู่ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 หลาย ๆ มลรัฐได้กำหนดเงื่อนไขให้บริการสวัสดิการสังคมแก่ผู้ยากจนประเทศต่าง ๆ เช่น บำนาญผู้สูงอายุ บริการสำหรับคนตาบอด มารดาที่ต้องเลี้ยงดูบุตร ในปี ค.ศ. 1908 รัฐสภาได้ออกกฎหมายจัดตั้งกองทุนเงินทดแทนของคนงาน เป็นที่สังเกตว่านับตั้งแต่เดือนกันยายน 1929 เป็นช่วงที่ตลาดหุ้นพังทลายลง ซึ่งเป็นยุคที่สหรัฐอเมริกาประสบสภาพเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรง (The Great Depression) ปัญหาคนว่างงานได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ผู้คนเป็นหนี้เป็นสิน และมีการล้มละลาย ประชาชนหลายคนสูญเสียไร่นาและบ้านเรือน คนไร้ที่อยู่ต้องหลบนอนตามม้านั่งในสวนสาธารณะ ในช่วงนี้ชาวอเมริกันได้เริ่มสนใจกับการปฏิรูประบบเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ประธานาธิบดีแฟรงคลิน ดีลาโน รูสเวลท์ (Franklin Delano Roosevelt) ได้ค้นคิดหลักการเชิงปรัชญาใหม่ซึ่งเป็นการรับผิดชอบต่อสวัสดิภาพของประชาชนเรียกว่า “The New Deal” วัตถุประสงค์ คือ การบรรเทาทุกข์ การช่วยให้คืนสู่สภาพปกติและการปฏิรูป Ditt and Dye (1983) อ้างถึงใน วันทนี วาสิกะสินและคณะ (2547) ซึ่งรัฐบาลกลางมีพันธกิจที่ต้องอุทิศตนอย่างจริงจังในการดูแลสวัสดิภาพของ ประชาชนแทนที่จะให้ เป็น “ลัทธิปัจเจกชนนิยม” มีบทบาทเช่นในอดีต

ในยุคนี้มีหลักการ The New Deal นี้ได้ทำให้คนอเมริกันมีพันธะร่วมกันว่า จะต้องดูแลผู้ตกทุกข์ได้ยาก ในช่วงนี้ประเทศสหรัฐอเมริกาได้จัดบริการด้านสวัสดิการสังคมอย่างมากมายหลายประเภท เช่น การให้เงินอุดหนุนแทนการให้เงินกู้ยืม ได้มี พระราชบัญญัติฟื้นฟูอุตสาหกรรม ค.ศ. 1933 และ

พระราชบัญญัติบรรเทาทุกข์ยามฉุกเฉิน อย่างไรก็ตาม ในยุคนี้ได้มีกฎหมายทางสังคมที่สำคัญที่สุด และถือว่าเป็นกฎหมายหลักของสวัสดิการสังคมในสหรัฐอเมริกาในปัจจุบัน ก็คือ **พระราชบัญญัติความมั่นคงทางสังคม ค.ศ. 1935** นอกจากนี้ได้มีโครงการสร้างงานเกิดขึ้นมากมายเพื่อช่วยให้บุคคลมีงานทำ ไม่ว่าจะเป็นงานอีกต่อไป โครงการ ดังกล่าว ได้แก่ โครงการ **“The Works Progress Administration”** และ **“The Civilian Conservation Corps”** นอกจากนี้ รัฐบาลกลางยังได้จัดเงินช่วยเหลือเด็กที่เป็นภาระ ช่วยผู้สูงอายุ ผู้พิการทางตาโครงการอื่น ๆ ที่รัฐบาลได้ส่งเสริม เช่น การจ่ายเงินชดเชยผู้ว่างงาน บริการจัดงาน การจัดบริการสวัสดิการเด็ก การจัดที่อยู่อาศัยสาธารณะ การปรับสภาพชุมชนเมือง การจัดอาชีวศึกษา และโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพ เป็นต้น

ในทศวรรษ 1960 จัดได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากสังคมอเมริกันได้รับการฟื้นฟูดีขึ้นมาก ผู้คนกลับมามีความมั่งคั่งอีกครั้ง ขณะที่ปัญหาเรื่องสิทธิพลเมือง (Civil Rights) และชนกลุ่มน้อยเริ่มเป็นกระแสสังคมที่รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ในช่วงนี้แม้ว่าคนอเมริกันส่วนใหญ่จะมีฐานะเศรษฐกิจดีขึ้นมาก แต่ก็ยังมีประชาชนชาวอเมริกันประมาณ 25 ล้าน ยังอยู่ในภาวะที่ยากจน ต่อมา ในสมัยประธานาธิบดีลินคอน เบนส์ จอห์นสัน ได้ผลักดันแนวคิดของ ประธานาธิบดี จอห์น เอฟ. เคนเนดี ที่จะแก้ปัญหาความยากจนอย่างจริงจัง แต่ถูกลอบสังหารเสียก่อน โครงการทางสังคมที่สำคัญของประธานาธิบดีลินคอน เบนส์ จอห์นสัน ก็คือ **“การประกาศสงครามสู้กับความยากจน”** และได้คิดค้นการแก้ปัญหาความยากจนอย่างจริงจัง การทำงานในชุมชนมีหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบการทำงานในชุมชนเมือง ก็คือ การก่อตั้งศูนย์ปฏิบัติการชุมชน (Community Eruption Agencies)

ในช่วงทศวรรษ 1970 สมัยประธานาธิบดี **ริชาร์ด นิกสัน** ได้มีการยุบเลิกหน่วยงานและโครงการ **“สังคมสู้ความยากจน”** และขบวนการต่อสู้เพื่อสิทธิที่จะได้รับสวัสดิการจากรัฐก็ยุติลง และได้ใช้งบประมาณจำนวนมากไปในด้านทหารและป้องกันประเทศ ขณะที่โครงการช่วยเหลือคนยากจนผู้ป่วยและคนชรา ได้รับงบประมาณน้อยมาก เช่น งบประมาณป้องกันประเทศคิดเป็นร้อยละ 42 ขณะที่งบประมาณสวัสดิการสังคมต่ำกว่าร้อยละ 25 ต่อมาในปี ค.ศ. 1975 นโยบายและทิศทางในการพัฒนาประเทศได้เปลี่ยนไป กล่าวคือ งบประมาณด้านการป้องกันประเทศถูกลดลงเหลือร้อยละ 25 ขณะที่งบประมาณด้านสวัสดิการสังคมกลับเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 43 แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงนโยบายสังคมในสหรัฐอเมริกาอย่างรวดเร็วในช่วงเวลาเพียง 10 ปี (Dye, 1984) อ้างถึงใน วันทนีญ วาสิกะสิน (2547) ในยุคปัจจุบันสวัสดิการสังคมได้เป็นหน้าที่หลักของรัฐบาลอเมริกัน ไม่ว่าจะเป็นยุคพรรคเดโมแครต (ลินคอน ปี จอห์นสัน) หรือ พรรครีพับลิกัน (ริชาร์ด นิกสัน และเจอร์ลด์ ฟอร์ด) งบประมาณด้านสวัสดิการสังคมยังสูงมาเรื่อย ๆ แม้ในยุคของจิมมี คาร์เตอร์ และโรนัลด์ เรแกน จะพยายามเพิ่มงบประมาณด้านการป้องกันประเทศให้สูงขึ้นอีกก็ตาม (Dinitt and Dye (1983) อ้างถึงใน วันทนีญ วาสิกะสินและคณะ (2547)

3. งานสวัสดิการสังคมในประเทศไทย

สำหรับงานสวัสดิการสังคมในประเทศไทย นั้น วันทนี วาสิกสินและคณะ (2553) ได้จำแนกออกเป็น 3 ยุคด้วยกัน ได้แก่ 1) ยุคก่อน พ.ศ. 2475 2) ยุค พ.ศ. 2475-2503 และ 3) ยุค พ.ศ. 2503 ถึงปัจจุบัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ยุคก่อน พ.ศ. 2475

ในยุคนี้สังคมไทยสมัยโบราณมีวิวัฒนาการในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างญาติพี่น้อง และเพื่อนสนิทมิตรสหาย การช่วยเหลือกันเริ่มตั้งแต่ภายในครอบครัว ระหว่างครอบครัวกับครอบครัว ช่วยเหลือกันระหว่างหมู่บ้านกับหมู่บ้าน การช่วยเหลือกันในอดีตยังไม่เป็นระบบและมองเห็นไม่ชัด ต่อมา การช่วยเหลือที่เป็นรูปแบบที่มองเห็นเด่นชัด ได้เริ่มตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระองค์ทรงนำกระดิ่งไปแขวนไว้ที่ศาลาทำน้ำ หากราษฎรมีปัญหาทุกข์ร้อนก็ไปสั่นกระดิ่ง แล้วพระองค์จะเสด็จมาทรงถามทุกข์ของราษฎร และพิจารณาพิพากษาบรรดคดีให้พระองค์จะทรงบำบัดทุกข์บำรุงสุขช่วยเหลือวยราษฎรให้มีสวัสดิภาพกันโดยทั่วหน้า

นอกจากนี้ สถาบันศาสนา คือ วัด ในสังคมไทยวัดจะมีบทบาทด้านสวัสดิการสังคมมาก กล่าวคือ วัดจะเป็นศูนย์รวมของสวัสดิการสังคมกว่าได้ กล่าวคือ วัดจะเป็นที่พึ่งของประชาชนนับตั้งแต่เกิดจนถึงตาย ตั้งแต่เด็กเกิดมาชาวบ้านสมัยก่อนจะพากันไปขอน้ำมนต์พระ เพื่อไปประพรมและผูกข้อมือทารกเพื่อเป็นสิริมงคล คนยากจนคนขอทานไม่มีที่พักอาศัย หรือไม่มีอาหารรับประทาน ก็ไปขอความอุปถัมภ์ค้ำจุนจากวัด นอกจากนี้วัดยังเป็นศูนย์กลางของการศึกษาเรียนรู้ การทำพิธีกรรมต่าง ๆ หรือการสันทนาการตามจารีตประเพณี ตลอดจนการรักษาคนเจ็บป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจ แม้กระทั่งการถึงแก่ชีวิตบางรายก็ฌาปนกิจที่วัด ดังนั้นวัดจึงเปรียบเสมือนองค์กรสวัสดิการสังคมที่สำคัญองค์กรหนึ่ง อย่างไรก็ตาม งานสวัสดิการสังคมในประเทศไทยได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบและ เป็นรูปองค์กร ได้ริเริ่มขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินหลายด้าน เช่น ด้านการศึกษา การปกครอง สาธารณสุข สาธารณูปการ ตราพระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพฯ สุขาภิบาลหัวเมือง เพื่อช่วยให้ประชาชนมีสวัสดิภาพดียิ่งขึ้น ในด้านการแพทย์ได้จัดตั้งโรงพยาบาลศิริราชได้ให้การช่วยเหลือผู้ป่วยยากจน และรักษาพยาบาลโดยไม่คิดมูลค่า ประการสำคัญได้มีการจัดตั้ง “สภาอุณาโลมแดง ” หรือ สภากาชาดไทยในปัจจุบัน เพื่อรักษาพยาบาลและช่วยเหลือครอบครัวทหารบาดเจ็บจากการไปสงคราม นอกจากนี้ ได้มีภาคเอกชน คือ สมเด็จพระวิมาดาเธอกรมพระสุทธาสินีนาถ ได้จัดตั้งโรงเรียนเด็กกำพร้าอนาถาเพื่อให้นักศึกษาและฝึกอาชีพ ซึ่งเป็นสวัสดิการเด็กอย่างหนึ่ง และถือว่าเป็นแบบอย่างสวัสดิการสังคมมาจนถึงปัจจุบันนี้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่างานสวัสดิการสังคมในประเทศไทยได้เจริญก้าวหน้ามาเรื่อย ๆ ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของงานสวัสดิการสังคมตลอดมา ซึ่งในสมัยรัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการตรา พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องถิ่นโดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง

ดูแลทุกข์สุขของประชาชน และช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน และทั้งหมดนี้คือ งานสวัสดิการสังคม ในประเทศไทยในยุคก่อนปี พ.ศ. 2475

3.2 ยุค พ.ศ. 2475-2503

ใน ยุคนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พ.ศ. 2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขนั้น งานสวัสดิการสังคมได้รับความสนใจและดำเนินการทั้งโดยรัฐและภาคเอกชนอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในภาครัฐ รัฐบาลได้ประกาศนโยบายเป็นหลักการเพื่อส่งเสริมสวัสดิการ 6 ประการ ซึ่งถือว่าเป็นนโยบายสังคมและสวัสดิการสังคมที่เป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนของคณะราษฎร เช่น **“จะบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลจะหางานให้ราษฎร ทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก ”** โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **“เค้าโครงเศรษฐกิจ ที่หลวงประดิษฐมนูธรรมเสนอให้รัฐบาลดำเนินการ และรัฐบาลปฏิเสธนั้นเป็นนโยบายการประกันสังคมอย่างชัดเจน”** ดังนี้

“ราษฎรที่เกิดมา ย่อมจะได้รับประกันจากรัฐบาลว่าตั้งแต่เกิดจนกระทั่งสิ้นชีพ ซึ่งในระหว่างนั้นจะเป็นเด็กเจ็บป่วย หรือ พิกار หรือ ชรา ทำงานไม่ได้ก็ดี ราษฎรจะได้มีอาหาร เครื่องนุ่งห่มและสถานที่อยู่ เป็นต้น ปัจจัยแห่งการดำรงชีพ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และสมภพ มานะรังสรรค์, 2527) อ้างถึงใน วันทนี วาสิกะสิน (2547)

อย่างไรก็ดี ในยุคนี้อาการรัฐได้มีการตั้งกรมประชาสงเคราะห์ในปี พ.ศ. 2483 โดยมีนโยบายส่งเสริมสวัสดิภาพของประชาชนให้มีการกินดี อยู่ดี มีสุข และมีการตราพระราชบัญญัติควบคุมขอทาน และพระราชบัญญัติการจัดหางานสำหรับผู้ว่างงาน เป็นต้น และในปี พ.ศ. 2497 ได้มีการก่อตั้งคณะสังคมสงเคราะห์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นสถาบันการศึกษาด้านสังคมสงเคราะห์แห่งแรกในประเทศไทย และในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้มีการจัดตั้งกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ ซึ่งเป็นกระทรวงที่ใหญ่ที่สุดโดยนำหน่วยงานสำคัญ ๆ ของกระทรวงต่าง ๆ มารวมกัน มีการตั้งสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2503 ซึ่งเป็นแผนพัฒนาประเทศฉบับแรกของประเทศ

3.3 ยุค พ.ศ. 2503-ปัจจุบัน

สวัสดิการสังคมในปัจจุบันนี้ เริ่มตั้งแต่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) และหากจะอภิปรายถึงพัฒนาการของการจัดสวัสดิการสังคมจากอดีตถึงปัจจุบันของยุคนี้ สามารถพิจารณาได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับแรก (พ.ศ. 2504-2509) จนถึงฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้สรุปสาระสำคัญดังกล่าวของแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรกถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ไว้ดังนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509)

ภายใต้แผนพัฒนาฉบับนี้จะเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นนโยบายด้านสังคมหรือการจัดสวัสดิการสังคมจึงไม่ได้เป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนา แต่

เป้าหมายหลักนั้นจะมุ่งเน้นไปที่รูปแบบที่สนับสนุนให้นโยบายทางเศรษฐกิจเป็นไปได้ด้วยดี มากกว่าจะให้ความสำคัญกับสวัสดิภาพของประชาชนในสังคม ดังนั้นการจัดสวัสดิการสังคมภายใต้แผนฉบับนี้จะอยู่ในรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือ หรือการให้ความสงเคราะห์เมื่อเกิดเหตุเดือดร้อนอันเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514)

การจัดทำแผนฯ ในยุคนี้ได้มีการคำนึงถึงประเด็นทางสังคมมากขึ้น โดยจะเห็นได้จากการเติมคำว่า “สังคม” เข้าไปในแผน ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับนโยบายด้านสังคมเพิ่มมากขึ้น แต่หากพิจารณาให้ละเอียดลึกซึ้งก็จะได้เห็นว่ามุมมองด้านสังคมภายใต้แผนพัฒนาฉบับนี้ ก็ยังคงเป็นการเน้นรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือเยียวยาหลังจากประสบความเดือดร้อนเป็นหลัก อันเป็นการ “อุดรูรั่ว” ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519)

แผนพัฒนาฉบับนี้สามารถกล่าวได้ว่า แม้การเปลี่ยนมุมมองทางด้านนโยบายสังคมจะยังไม่ชัดเจน แต่ก็จัดได้ว่าเป็นแผนพัฒนาฯ ที่สะท้อนให้เห็นถึงจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนมุมมองด้านนโยบายสังคมที่ต่างไปจากเดิมกล่าวคือ เรื่องมีการให้ความสำคัญกับเรื่องของโอกาสในการมีงานทำ และการป้องกัน แก้ไขปัญหาสังคมที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เช่น ปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกิน และปัญหาเรื่องแรงงานชนบทอพยพเข้าสู่เมือง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมความสำคัญของการพัฒนาประเทศภายใต้แผนพัฒนาฯ นี้ยังคงวางอยู่บนหลักการของการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก กล่าวคือ มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการสวัสดิการสังคมไม่มากนัก และแนวคิดด้านการสวัสดิการสังคมส่วนใหญ่ก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงไปจากแผนพัฒนาฯ ในสองฉบับแรกมากนักโดยเฉพาะจะเข้าไปดูแลเฉพาะกรณีบุคคลที่ประสบปัญหาสังคมเท่านั้น ซึ่งมีลักษณะเป็นการ “อุดรูรั่ว” ตามรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมแบบเก็บตักนั่นเอง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524)

แผนฯ ฉบับนี้ให้ความสำคัญกับการวางแผนด้านนโยบายสังคม เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนมากขึ้นกว่าแผนพัฒนาอื่น ๆ ที่ผ่านมาอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยมีการกำหนดเป้าหมาย เพื่อลดช่องว่างในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในหมู่ประชาชนทั่วประเทศ เพื่อให้เกิดความมั่นคงและความเป็นอยู่ที่ดี รวมทั้งมีเป้าหมายในการที่จะปรับปรุงคุณภาพของประชากรให้สูงขึ้นและแก้ไขปัญหาการว่างงานอันเป็นผลพวงมาจากการดำเนินนโยบายตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-3

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529)

ภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ ปัญหาเรื่องความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้รับการตระหนักมากขึ้น เพราะมองว่าเป็นปัญหาที่กำลังทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงได้มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจังด้วยการวางแผนปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมที่เน้นการแก้ปัญหาแบบบูรณาการอย่างเป็นระบบ เน้นการบริหารงานเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศทั้งในส่วน

ของภาครัฐและเอกชนที่จำเป็นต้องมีการปฏิรูปและร่วมกันจัดระบบการบริหารงานหลายด้านให้มีประสิทธิภาพและสามารถแก้ปัญหาไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาหลักทางด้านสังคม และปัญหาความยากจนในชนบท โดยต้องการพัฒนาโครงสร้างทางสังคมให้มั่นคงและมีการขยายการจัดบริการสังคมให้แก่ประชาชนในชนบทอย่างทั่วถึง ทั้งในแง่การฝึกอาชีพ การดูแลเรื่องสุขภาพอนามัยและภาวะโภชนาการ เป็นต้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534)

แผนพัฒนาฯ ฉบับนี้มุ่งพัฒนาคุณภาพคนเพื่อให้สามารถพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้า มีความสงบสุข เกิดความเป็นธรรม สอดคล้องและสนับสนุนกับการพัฒนาประเทศโดยรวม รวมทั้งสร้างไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติ วัฒนธรรมและค่านิยมอันดี และยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของคนในชนบทและในเมืองให้ได้ตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน โดยมีการกำหนด “แผนพัฒนาคน สังคม และวัฒนธรรม” ให้เป็นหนึ่งในสิบแผนงานหลัก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาประเทศ ทำให้แผนพัฒนาฉบับนี้ปรับแนวทางการพัฒนาสังคมส่วนรวม ได้แก่ การเน้นความสำคัญแก่การพัฒนาสังคมในระดับพื้นฐาน คือ ระดับครอบครัวและชุมชน ให้มากขึ้น โดยสนับสนุนให้มีขนาดและโครงสร้างของประชากรที่เหมาะสม และมุ่งพัฒนาคนให้เป็นคนดี มีความสามารถและมีบทบาทที่เหมาะสมต่อการพัฒนาประเทศ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)

แผนพัฒนาฯ นี้กำหนดทิศทางในการพัฒนาประเทศให้เป็นรากฐานสำหรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืนและมีความสมดุลต่อไป ทำให้แผนพัฒนาฯ ฉบับนี้พิจารณาเห็นว่า ความเจริญของประเทศมิได้ขึ้นอยู่กับความเจริญทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วย ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดเป้าหมายให้มีการกระจายรายได้และกระจายการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคและชนบทให้กว้างขวางมากขึ้น รวมทั้งเร่งรัดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนมีความสามารถที่จะช่วยตัวเองได้มากขึ้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

ภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับนี้มีจุดประสงค์คือ ต้องการที่จะให้เกิดแผนพัฒนาที่ดี เพื่อให้มีการพัฒนาที่สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคม ช่วยแก้ปัญหาการพัฒนาที่ขาดความสมดุล คือ “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน” และเพื่อก้าวไปสู่วิสัยทัศน์การพัฒนาที่พึงปรารถนาในระยะยาว โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้มีความมั่นคงและเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน รวมถึงให้การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของคนและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมากยิ่งขึ้น โดยใช้แนวคิดที่ว่า “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ในทุกมิติอย่างเป็นองค์รวม และในแผนพัฒนาฯ นี้ได้เน้นการพัฒนาในลักษณะที่เป็นกระบวนการเพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางการพัฒนารูปแบบเดิมที่เป็นแบบแยกส่วน หรือตามรายสาขาเศรษฐกิจและสังคม มาเป็นรูปแบบองค์รวม คือการพัฒนาแบบรวมส่วนหรือบูรณาการที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน

อย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการพัฒนามีประสิทธิภาพและยั่งยืนอันจะทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์มากกว่าการพัฒนาในรูปแบบเดิมตามแผนพัฒนาอื่น ๆ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)

แผนพัฒนาฯ ฉบับนี้เป็นแผนพัฒนาฉบับแรกที่ได้ยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Philosophy of Sufficiency Economy) ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช มหาราช มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤติ สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งนี้โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันของสังคมไทย ด้วยการนำความคิดของทุกภาคส่วนในสังคมทุกระดับ มาสังเคราะห์เชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบให้เกิดเป็น “วิสัยทัศน์ร่วม” ที่สังคมไทยยอมรับร่วมกัน สำหรับวัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่งภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ ก็คือ การแก้ปัญหาความยากจนและเพิ่มพัฒนาคุณภาพและโอกาสของคนไทยในการพึ่งตนเอง โดยมีการขยายบริการสังคมต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับโอกาสในการศึกษา และบริการทางสังคมอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกช่วงวัย โดยให้ชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับกลไกภาครัฐให้เอื้อต่อการแก้ปัญหา อันเป็นการพัฒนาที่เน้นภาคสังคมและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนให้สังคมมีการพัฒนาอย่างเข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพ สำหรับแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาโครงข่ายความคุ้มครองทางสังคมในแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ ประกอบด้วย ระบบการคุ้มครองทางสังคมที่คุ้มครองประชาชนทุกคนและโครงข่ายความคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Network) เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของรัฐ หรืออยู่ในภาวะลำบาก ทั้งในรูปแบบการคุ้มครองประชาชนที่อยู่ในระบบประกันสังคม และรูปแบบการคุ้มครองประชาชนที่อยู่นอกระบบโดยจัดสวัสดิการให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สาระสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้จะเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมและเครือข่ายชุมชนที่พึ่งพาตนเองและดูแลกันเองเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหา และจะให้ความสำคัญต่อการจัดสวัสดิการสังคมในลักษณะที่เป็นกลไกในการเตรียมความพร้อมหรือป้องกันก่อนเกิดปัญหาซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็งของสังคมที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนมากกว่าที่จะเน้นการจัดสวัสดิการสังคมในรูปแบบของการแก้ไขปัญหาดังเช่นแผนพัฒนาฯ ฉบับต่าง ๆ ที่ผ่านมา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้มีการกำหนดแผนที่เตรียมความพร้อมของคนและระบบให้มีภูมิคุ้มกันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสำคัญต่าง ๆ และยังคงน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และให้ความสำคัญต่อการรวมพลังสังคมจากทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอนของแผนฯ พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการ

ติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง โดยมีการกำหนดพันธกิจในการพัฒนาประเทศ เพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุข” และในบริบททางสังคม แผนพัฒนาฯ ฉบับนี้มุ่งเน้นให้มีการพัฒนาคนให้มีคุณภาพพร้อมคุณธรรมและรอบรู้อย่างเท่าทัน มีสุขภาวะที่ดี อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น ชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้คุณภาพของความหลากหลายทาง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)

แผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ยังคงน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศเหมือนเดิมภายใต้หลัก “คนคือศูนย์กลางการพัฒนา” โดยใช้หลักเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน (มนุษย์) ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนั่นเอง โดยมีวิสัยทัศน์คือ “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรมและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” ทั้งนี้เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายคือ 1) ความอยู่เย็นเป็นสุขของคนในสังคมไทย ความเหลื่อมล้ำในสังคมลดลง และดัชนีภาพลักษณ์การคอร์รัปชันไม่ต่ำกว่า 50 คะแนน 2) คนไทยมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีสุขภาวะที่ดีขึ้น และสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งมากขึ้น 3) เศรษฐกิจเติบโตในอัตราที่เหมาะสมตามศักยภาพของประเทศโดยการเพิ่มผลผลิตการผลิต รวมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3 ต่อปี การเพิ่มขีดความสามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ และการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อย (SMEs) ต่อ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 และ 4) คุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน โดยการเพิ่มประสิทธิภาพ การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก รวมทั้งเพิ่มพื้นที่ป่าไม้เพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศ ทั้งนี้ได้มีการ กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ได้แก่ การสร้างคนและสังคมคุณภาพ (ด้วยการสร้างความเป็นธรรมใน สังคมและการพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้) การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ (ด้วยการสร้างความเข้มแข็ง ของภาคเกษตรและความมั่นคงของอาหารและพลังงาน การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมี คุณภาพ และการสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม) และ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (ด้วยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

แผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับก่อนหน้า เพื่อให้การพัฒนาในทุกมิติมีการบูรณาการบนทางสายกลาง มีความพอประมาณ มีเหตุผล รวมถึงมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี สอดคล้องกับภูมิสังคม การพัฒนาทุกด้าน มีคุณภาพ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศน์ มีความสอดคล้อง เกื้อกูล และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยการพัฒนาในมิติหนึ่งต้องไม่ ส่งผลกระทบต่อมิติอื่นๆ รวมทั้งต้องมุ่งเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” สร้างความมั่นคง ของชาติ พัฒนาคมนทุกวัยให้เป็น คนดี คนเก่ง มีศักยภาพ และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญใน การเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทั้งในภาคการผลิตและภาคบริการเพื่อสร้างความเข้มแข็ง มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมนำไปสู่การสร้างสังคมที่พึงปรารถนา รวมถึงมีจิตอนุรักษ์ รักษา ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องและเหมาะสม

ยิ่งไปกว่านั้น ยังเป็นแผนที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการปฏิรูปประเทศด้านต่างๆ เพื่อใช้เป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อีกด้วย โดยมีวิสัยทัศน์ คือ “สู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ทั้งนี้กรอบวิสัยทัศน์ได้ให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่มุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคง และยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขด้วยการกำหนดกรอบวิสัยทัศน์ไว้ดังนี้

1) การกำหนด กรอบหลักการของการวางแผนที่น้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม การพัฒนาที่ยึดหลักสมดุล ยั่งยืน โดยต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่มุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคง และยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ระยะยาว “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของประเทศ

2) การกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของประเทศ (Country Strategic Positioning) เป็นการกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของประเทศที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(สศช.) ได้จัดทำขึ้น ประเทศไทยเป็นประเทศรายได้สูงที่มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม เป็นศูนย์กลางด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ของภูมิภาคสู่ความเป็นชาติการค้าและบริการ (Trading and Service Nation) เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัย แหล่งอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และมินิวัดกรรมสูงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

เป้าหมาย

- 1) การหลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางสู่รายได้สูง
- 2) การพัฒนาศักยภาพคนให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศและการสร้าง สังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ
- 3) การลดความเหลื่อมล้ำในสังคม
- 4) การสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 5) การบริหารราชการแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ในยุคนี้ยังได้มีการจัดทำแผนพัฒนาการสังคมสงเคราะห์แห่งชาติขึ้นอีกด้วย กล่าวคือ ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติได้มีการจัดทำแผนพัฒนาการสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2530-2534) โดยมีลักษณะเป็นแผนแม่บทชี้แนะแนวทางการพัฒนางานสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจะได้นำไปปฏิบัติ เนื่องจากการดำเนินงานของแผนพัฒนาสังคมสงเคราะห์แห่งชาติฉบับที่ 1 ยังมีจุดอ่อนต้องปรับปรุงอีกมาก ด้วยเหตุนี้ ในการจัดทำแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 2 ซึ่งเป็นช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7

(พ.ศ. 2535-2539) จึงมีการปรับปรุงทั้งแนวคิด ทิศทางและชื่อแผนให้มีเนื้อหาสาระและความหมายกว้างยิ่งขึ้นโดยเน้นบทบาทครอบครัว ชุมชนและสังคมให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น

ในช่วงของแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมฯ ฉบับที่ 2 ได้มีการขยายบริการทางสังคมให้กว้างมากขึ้นและครอบครัวกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น มีการจัดตั้งกระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคมในช่วงแผนนี้ มีคณะกรรมการร่วมระหว่าง **ภาครัฐ**และ**เอกชน** เพื่อแก้ไขปัญหาสังคม (กรอ.สังคม) และมีการขยายดำเนินงานสวัสดิการสังคมในระดับหมู่บ้าน

แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2540-2544) ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) โดยเน้นให้คนทุกคนโดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพรวมทั้งการพัฒนาครอบครัวและชุมชนเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาคนและสังคม

ในช่วงแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2545-2549) จะเป็นแผนสำคัญแผนหนึ่งในการตอบสนองต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) โดยมุ่งการพัฒนาสู่สังคมที่สมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ประการสำคัญได้มุ่งแก้ไขปัญหาความยากจน และเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนไทยในการพึ่งตนเองให้คนยากจนและผู้ด้อยโอกาสได้รับ โอกาสและบริการทางสังคมอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง (คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ, ม.ป.พ.)

อนึ่ง ในยุคนี้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ก็ได้จัดตั้งองค์กรด้านสวัสดิการสังคม สำหรับภาคเอกชนก็ได้จัดตั้งสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ในปี พ.ศ. 2503 และในปีเดียวกันนี้โรงพยาบาลศิริราชธนบุรี ก็ได้จัดตั้งแผนกสังคมสงเคราะห์ แผนกสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นโรงพยาบาลแห่งแรกของประเทศไทยที่มีแผนกสังคมสงเคราะห์ ซึ่งให้บริการด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ นักสังคมสงเคราะห์สองคนแรก รุ่นบุกเบิก คือ รศ.วิไลวัจส์ กฤษณะภุมิต (นามปัจจุบัน) รับผิดชอบผู้ป่วยที่มีปัญหาแผนกศัลยศาสตร์ และนางจารุณี สังกรณะกิจรับผิดชอบผู้ป่วยที่มีปัญหาแผนกอายุรศาสตร์ เนื่องจากในช่วงแรก ๆ ได้ดำเนินงานเพียง 2 แผนกเท่านั้น โดยมีรองศาสตราจารย์จิราสาครพันธ์เป็นหัวหน้าคณะให้คำปรึกษาแนะนำควบคุม (Supervisor) ต่อจากนั้นโรงพยาบาลต่าง ๆ ในประเทศไทยก็จัดให้มีแผนกสังคมสงเคราะห์ในโรงพยาบาลทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ทั้งนี้เพื่อจะได้ให้บริการด้านสวัสดิการแก่ผู้ป่วยนั่นเอง

ในยุคนี้ได้มีเหตุการณ์ที่สำคัญด้านสวัสดิการสังคมเกิดขึ้น ก็คือ ในวันที่ 11 กรกฎาคม 2533 สมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐสภาได้ร่าง พระราชบัญญัติประกันสังคมขึ้นเพื่อส่งเสริมและดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมในประเทศไทย และรัฐบาลได้จัดตั้งกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งได้เน้นงานสวัสดิการสังคมโดยตรง

อย่างไรก็ดี งานสวัสดิการสังคมในประเทศไทยนั้นอาจแยกตามด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้
(คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ, 2545)

1. สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย

รัฐบาลได้จัดบริการด้านนี้ให้แก่ประชาชนยากจน ได้แก่ โครงการบัตรประกันสุขภาพ โครงการสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อย โครงการจัดบริการสุขภาพแก่ผู้พิการและทุพพลภาพ การให้บริการรักษาพยาบาลโดยไม่คิดมูลค่าแก่กลุ่มเป้าหมายที่สังคมควรเกื้อกูล เช่น เด็กอายุ 0-12 ปี นักเรียนมัธยมต้น ผู้สูงอายุ พระสงฆ์ ทหารผ่านศึก การจัดบริการทางสุขภาพแก่ผู้ติดเชื้อเอชไอวี นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้มีนโยบายเร่งด่วนในการปฏิรูประบบสุขภาพตามโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เป็นต้น

2. สวัสดิการด้านการศึกษา

บริการสวัสดิการด้านการศึกษาสำหรับประชาชน ได้แก่โครงการการจัดการศึกษาภาคบังคับ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้การศึกษาขั้นพื้นฐานแก่นักเรียนโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายแก่นักเรียนในระดับก่อนประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย โครงการกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา โครงการอาหารกลางวัน โดยจัดให้มีอาหารกลางวันเลี้ยงเด็กตั้งแต่ก่อนประถมและระดับประถมศึกษาปี 1-6 โครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียน นอกจากนี้ยังมีการให้ความสำคัญกับงานสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษา มีการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนสีขาวและการให้โอกาสแก่คนพิการเข้าเรียนทุกคน

3. สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย

รัฐได้จัดบริการสวัสดิการสังคมด้านที่อยู่อาศัยสำหรับประชาชน ได้แก่ **โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยในชนบทตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง** เป็นโครงการที่ดำเนินการโดยการเคหะแห่งชาติ มีเป้าหมายในการดำเนินงานพัฒนาที่อยู่อาศัยในชนบททุกจังหวัด และได้กำหนดเป็นแผน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2551 – 2555) เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาของแผนฉบับนี้จะดำเนินการให้ได้ใน 25 จังหวัด ๑ ละ 1 หมู่บ้าน โดยได้เริ่มจัดทำเป็นโครงการนำร่องแล้วที่หมู่บ้านชวงคอม จังหวัดลำปาง รวมทั้งหมู่บ้าน ร้องแวง จังหวัดน่าน และหมู่บ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย **โครงการบ้านเอื้ออาทร** เป็นโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยตามนโยบายของรัฐบาล โดยให้การเคหะแห่งชาติจัดสร้างที่อยู่อาศัยที่ได้มาตรฐานสำหรับประชาชนผู้ด้อยโอกาส ข้าราชการ/พนักงานชั้นผู้น้อยของหน่วยงานรัฐ และผู้มีรายได้น้อยในทุกสาขาอาชีพ **โครงการบ้านมั่นคง** เป็นโครงการที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมกันผลักดันโครงการเมื่อปี 2546 ภายใต้แนวคิด “ชุมชนเป็นผู้คิด ผู้ทำโครงการ ตลอดจนเป็นผู้ดำเนินการจัดการทางการเงินและดูแลโครงการอย่างต่อเนื่อง” เพื่อสร้างความมั่นคงในการครอบครองที่ดินสำหรับการอยู่อาศัย และพัฒนาที่อยู่อาศัย ระบบสาธารณูปโภคและองค์กรชุมชนให้เชื่อมโยงกันในชุมชนแออัดเดิม เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีโครงการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำเพื่อที่อยู่อาศัยของประชาชน โครงการก่อสร้างและปรับปรุงที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัด โครงการบ้านพักอาศัยของคนจนเมือง

4. สวัสดิการแรงงาน

การให้บริการสวัสดิการสังคมด้านแรงงาน ได้แก่ โครงการกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างโดยเริ่มในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป มีโครงการหลายประเภท เช่น โครงการกองทุนเพื่อช่วยเหลือคนหางานไปทำงานต่างประเทศ โครงการสินเชื่อเพื่อไปทำงานต่างประเทศ โครงการกองทุนเพื่อผู้ใช้แรงงาน โครงการจัดสวัสดิการแก่ลูกจ้างคนก่อสร้างและบุตร และโครงการกองทุนพัฒนาฝีมือแรงงาน

5. การประกันสังคม

การให้บริการสวัสดิการสังคมด้านการประกันสังคม ได้แก่ โครงการกองทุนประกันสังคม โครงการกองทุนเงินทดแทน กล่าวคือ **โครงการกองทุนประกันประกันสังคม** เป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ลูกจ้างในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ในกรณีที่ประสบอันตรายที่**ไม่เกี่ยวกับ** การทำงาน การเจ็บป่วยทุพพลภาพ เสียชีวิตและคลอดบุตร ซึ่งต่อมาภายหลังได้ขยายให้ความคุ้มครองโดยกำหนดให้ สถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1ปีขึ้นไป ต้องให้ความร่วมมือในการจัดทำประกันสังคมให้แก่ลูกจ้าง ส่วน**โครงการกองทุนเงินทดแทน** นั้นได้จัดตั้งขึ้นเพื่อให้การคุ้มครองแก่ลูกจ้าง ในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ในกรณีประสบอันตราย หรือเจ็บป่วย อันเนื่องมาจากการทำงานให้นายจ้างโดยการคุ้มครองจะรวมถึงการดูแลเมื่อเจ็บป่วย เงินทดแทนการขาดรายได้ ในกรณีหยุดงาน สูญเสียอวัยวะทุพพลภาพ และเสียชีวิต ทั้งนี้การจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนจะเป็นหน้าที่นายจ้างฝ่ายเดียวในอัตราร้อยละ 0.2-1.00 ของค่าจ้างตามลักษณะความเสี่ยงของกิจการประเภทนั้น ๆ โดยจ่ายปีละ 1 ครั้ง เป็นต้น (ดังรายละเอียดในบทที่ 10)

6. สวัสดิการนันทนาการ

การให้บริการสวัสดิการสังคมด้านนันทนาการสำหรับประชาชน ได้แก่ โครงการศูนย์บริการชุมชน ศูนย์เยาวชนของกรุงเทพมหานคร โครงการสวนสาธารณะ และที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น

7. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

การให้บริการสวัสดิการสังคมในด้านนี้ ปกติจะเป็นปัญหาเร่งด่วน ตามโครงการจัดระเบียบสังคมในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยเน้นการปราบปรามแหล่งผลิตและผู้ค้ารายใหญ่ การบำบัดผู้ติดยาเสพติด การป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดิน เพื่อให้ทุกภาคส่วนในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการเรื่องนี้อย่างจริงจัง การควบคุมดูแลสถานบริการโดยจำกัดเวลา การให้บริการ และอายุของผู้มาใช้บริการ การให้การคุ้มครองเด็กโดยการออกประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาให้การคุ้มครองในการสืบพยานที่เป็นเด็ก เป็นต้น

8. สวัสดิการสังคมแก่คนยากจนและผู้ด้อยโอกาส

การให้บริการสวัสดิการสังคมแก่คนยากจนและผู้ด้อยโอกาสดังกล่าวนี้ รัฐบาลได้จัดให้มีโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาความยากจนหลายโครงการ เช่น โครงการเงินทุนประกอบอาชีพ โครงการแก้ไขปัญหาผู้ถูกเลิกจ้างและผู้ว่างงาน และผู้มีรายได้น้อยในการประกอบอาชีพ โครงการการ

สงเคราะห์เด็กภายในครอบครัวด้วยการให้คำปรึกษาแนะนำ ให้เงินช่วยเหลือและวัสดุสิ่งของที่จำเป็น โครงการการจัดหาครอบครัวอุปถัมภ์ให้แก่เด็กที่ถูกทอดทิ้ง หรือไม่สามารถอยู่กับครอบครัวได้รับโอกาสในการอยู่ร่วมกับครอบครัว โครงการการรับเด็กเข้าอุปการะในสถานสงเคราะห์เด็ก โครงการงานสงเคราะห์ และจัดสวัสดิการสตรี ให้แก่สตรีที่ด้อยโอกาสโดยการฝึกอบรม โครงการสวัสดิการผู้สูงอายุให้แก่ผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจนไร้ที่อยู่อาศัยและขาดผู้อุปการะในรูปของศูนย์บริการผู้สูงอายุ การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ เป็นรายเดือน โครงการการส่งเสริมและพัฒนาชาวเขา เพื่อให้ชาวเขาได้รับโอกาสในการพัฒนาอาชีพ โครงการการจัดสวัสดิการครอบครัวและชุมชน โครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัย โครงการธนาุเคราะห์และโครงการการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ติดเชื้อเอดส์ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน

แบบฝึกหัดท้ายบท

1. จงอธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการและการจัดสวัสดิการสังคมในประเศอังกฤษ ประเทศอเมริกาและประเทศไทยมาพอสังเขป พร้อมยกตัวอย่างประกอบ
2. จงวิเคราะห์และเปรียบเทียบพัฒนาการและการจัดสวัสดิการสังคมในประเศอังกฤษ ประเทศอเมริกาและประเทศไทยมาพอสังเขป พร้อมยกตัวอย่างประกอบ
3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนทิศทางการพัฒนาประเทศ จงอภิปรายถึงสาระสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับต่าง ๆ ดังกล่าวที่ส่งผลต่อทิศทางการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดสวัสดิการสังคมมาพอสังเขป พร้อมยกตัวอย่างประกอบ